

Workshop o environmentálních dějinách Česka a Slovenska

Čím to je, že čeští historici pořád ještě nemají rádi environmentální dějiny? Je potřeba mít z interdisciplinarity strach, nebo se bez ní naopak neobejdeme? Potřebujeme environmentální dějiny, nebo stačí historičtí geografové na všechno sami? A jsou na tom Slováci hůř než Češi?

Takové byly otázky, kterými se – mezi jiným – zabýval workshop o environmentálních dějinách Česka a Slovenska, který proběhl 5.–7. června 2015 v jihomoravském Kobylí. V pořadí druhá akce Dílny environmentálních dějin, po loňském brněnském workshopu Zelené dějiny, si vzala za cíl zmapovat krajinu českých a slovenských environmentálních studií, diskutovat problémy a výzvy spolupráce mezi disciplínami a v neposlední řadě svévit dohromady vědce a vědkyně, kteří se zabývají otázkami vztahu životního prostředí a lidské společnosti.

Během dvou dnů podnětných přednášek a bouřlivých diskusí se toho stihlo opravdu hodně. Jíra Janáč z pražského Ústavu pro soudobé dějiny rozebral obavy „tradičních“ historiků z nálepky environmentálních dějin a jmenoval tři „strašáky“, kteří podle něj za nezájmem většiny historické obce stojí: marginalizace, ideologizace a interdisciplinarita, která s sebou přináší obtížnou spolupráci s kolegy z jiných oborů. Pavel Chromý, který po celou dobu trvání workshopu zdatně hájil pozice historických geografů, v této souvislosti zpochybnil, zda je přínosné vymezovat hranice „my“ versus „oni“ – alespoň pokud budoucnost skutečně leží ve spolupráci a prolínání oborů.

Jakkoli čeští environmentální historici naříkají nad nezájmem svých kolegů o svůj obor, mohou se podle Petera Chrastiny z univerzity Konštantína Filozofa v Nitře utěšit tím, že jejich slovenští protějšci jsou na tom ještě hůř, protože jejich výzkum je chronicky podfinancovaný a chybí mu jak institucionální zabezpečení, tak zájem veřejnosti. Této chmurné vizi našťěstí neodpovídá jak poměrně hojné zastoupení slovenských badatelů na workshopu, tak bohatá publikační činnost slovenských environmentálních historiků.

Kdo mluví o environmentálních dějinách, nemluví ovšem zdaleka jen o historii. To se jasně ukázalo jak při představování jednotlivých projektů, tak při sekci *world café*, která si dala za úkol seznámit přítomné s některými z disciplín zabývajících se otázkami životního prostředí. Jak vyšlo najevo, mohou spolu bez větších potíží mluvit nejen historici a historičtí geografové, ale také historičtí klimatologové a etnologové či urbanisté a archeologové. Jestli by se všem z nich podařilo postavit na nohy smysluplný společný projekt, tak jako geografu Pavlu Raškovi a historiku Vilému Zábranskému z univerzity v Ústí nad Labem, kteří ve společném projektu zkoumají reakce lidské společnosti na přírodní katastrofy či jejich hrozbu, zůstává otázkou do budoucna. Mluvit spolu je ale první a důležitý krok.

Kromě objevování cizích disciplín a projektů účastníci workshopu poznávali při exkurzi vedené Radimem Hédlem z Botanického ústavu Akademie věd do Chráněné krajinné oblasti Pálava také okolní krajinu a mohli se tak při procházce pozůstatky pařezin na vrchu Děvíně o vlivu člověka na přírodu přesvědčit na vlastní oči.

I když v diskuzi mnohokrát zazněly stížnosti na marginalizaci environmentálních dějin a jejich chybějící institucionální zázemí, v celkové bilanci si tenhle obor nestojí v České republice a na Slovensku až tak špatně: jeho tématy se zabývá mnoho vědců a vědkyň, i když třeba nepocházejí z tradičních historických oborů; vznikají v něm nové a vzrušující projekty; a co hlavně, svádí dohromady lidi z mnoha disciplín, kteří mají chuť a zájem vyměňovat si poznatky a spolupracovat. Pro budoucnost environmentálních dějin v české vědě si nemůžeme přát lepší základ.